

Magtudredningen 2.0

Referat

Emne Møde i følgegruppen for Magtudredningen 2.0.

Mødedato 03. december 2024, kl. 15:00-17:00.

Sted Proviantsalen, Christiansborg.

Deltagere **Medlemmer af følgegruppen**

Søren Gade (Formand for Folketinget, formand for følgegruppen)
Lykke Friis (Direktør, Tænk tanken EUROPA)
Per Paludan Hansen (Formand, Dansk Folkeoplysnings Samråd)
Alex Ahrendtsen (MF, Dansk Folkeparti)
Olav Hesseldahl (Direktør, Det Politiske Akademi, næstformand, Foreningen Folkemødet)
Allan Boye Thulstrup (Næstformand, Dansk Journalistforbund)
Jan E. Jørgensen (MF, Venstre)
Stinus Lindgreen (MF, Det Radikale Venstre)
Mads Reinholdt (Direktør, Fagbevægelsens Hovedorganisation)
Christine Ravn Lund (Forkvinde, Dansk Ungdoms Fællesråd)
Jakob Nielsen (Chefredaktør, Altinget)
Martin Ruby (Politisk chef, Facebook i Norden)
Jesper Petersen (MF, Socialdemokratiet)
Rosa Lund (MF, Enhedslisten)
Lisbeth Knudsen (Formand for Demokratikommissionen)
Jens-Henrik Thulesen Dahl (MF, Danmarksdemokraterne)
Emma Holten (Selvstændig konsulent og foredragsholder)
Kira West (Formand, Rådet for Socialt Udsatte)
Kristian Vendelbo (Adm. direktør, KL)
Karsten Hønge (MF, Socialistisk Folkeparti)

Deltagere fra forskningsledelsen

Michael Bang Petersen (Forskningsleder og professor i statskundskab på Aarhus Universitet)
Anne Binderkrantz (Professor i statskundskab på Aarhus Universitet)
Nanna Mik-Meyer (Professor i sociologi på Copenhagen Business School)
Lene Holm Pedersen (Professor i statskundskab på Københavns Universitet)
David Hopmann (Professor i politisk kommunikation på Syddansk Universitet)

Deltagere fra sekretariatet

Mariam Molavyzada (Referent)

Afbud

Morten Langager (Direktør, Dansk Erhverv)
Sarah Steinitz (Partner, Analyse og Tal)
Christina Olumeko (MF, Alternativet)
Adam Wolf (Adm. direktør, Danske Regioner)
Sara Vergo (Formand, Djøf)
Morten Høyer (Direktør for public affairs og kommunikation, Dansk Industri)
Aaja Chemnitz (MF, Inuit Ataqatigiit)
Anna Falkenberg (MF, Sambandsflokkurin)
Henrik Frandsen (MF, Moderaterne)
Ole Birk Olesen (MF, Liberal Alliance)
Helle Bonnesen (MF, Det Konservative Folkeparti)

Velkomst v/formanden for Folketinget og følgegruppen

Formanden bød velkommen til mødet i følgegruppen for Magtudredningen 2.0. Dette var møde nummer tre i magtudredningens følgegruppe, og formanden så frem til forskningsledelsens præsentation af og følgegruppens drøftelse af de centrale udviklinger siden sidste magtudredning og de demokratiske udfordringer i dag.

Status for arbejdet i Magtudredningen 2.0 v/forskningslederen

Forskningslederen bød velkommen til følgegruppen og takkede endnu engang medlemmerne for at deltage i det vigtige arbejde. Siden sidste følgegruppemøde er der afholdt 15 workshops, og Magtudredningen 2.0 har indsamlet over 90 essays, som er tilgængelige på Magtudredningen 2.0's hjemmeside. Disse har indkredset en række opmærksomhedsområder, som omsættes til bogform gennem Magtudredningen 2.0's bogserie. Der er indgået aftaler med 33 forfatterhold, som dækker 2-3 bøger indenfor hvert af Magtudredningen 2.0's femten temaer, og de første tre bøger udgives op til Folkemødet 2025. Siden sidst har den første konference på Christiansborg også været afholdt med stor succes, samt to borgersamlinger i i samarbejde med Tænketanken Mandag Morgen. Sidst men ikke mindst har Magtudredningen 2.0 afholdt en række oplæg for organisationer, politikere og journalister i løbet af året.

Budgetmæssigt er der afsat 3.3mio kr fra aftalen om forskningsreserven i 2025, og Magtudredningen 2.0 håber på yderligere midler i 2026 og 2027 til bl.a. udvidelse af bogserien, lydbøger, udvikling af undervisningsmaterialer og en afsluttende borgersamling. Herudover er 2mio kr. bevilliget fra Carlsbergfonden til bl.a. debatarrangementer, livestreams til gymnasier og formidlingsartikler i dagbladene.

Centrale udviklinger siden første magtudredning

Præsentation af bogen "Er magten under forandring?"

Magtudredningen 2.0's bog "Er magten under forandring?" præsenteres af forskningsledelsen ved først af gennemgå de fire magtbegreber, bogen er baseret på (beslutningsmagt, dagsordensmagt, definitions- og strukturel magt), samt ved at gennemgå hovedtendenserne indenfor kapitlerne om ulighed, centralisering og internationale forhold.

I forhold til kapitlet om ulighed nævnes det bl.a., at økonomisk ulighed, relativ fattigdom og geografiske uligheder er steget siden den sidste Magtudredning. Der har været markante indkomststigninger for top 1% samt været et stigende økonomisk pres på lavindkomstgrupper grundet reducerede ydelser og inflation. Men danskerne er samtidigt blevet rigere og har stadig lige adgang – dog gør alle ikke brug af dem.

I forhold til kapitlet om centralisering nævnes det bl.a. at magten presses ind i mindre grupper, der har fået mere magt: statsministeren har fået et styrket politisk sekretariat og en øget involvering i politikformuleringen. Derudover har der været et øget brug af forlig siden 00'erne, hvilket centraliserer beslutninger bag lukkede døre, og kommunernes økonomiske frihed er blevet begrænset af budgetloven og udgiftslofter.

I forhold til kapitlet om internationale forhold nævnes det bl.a., at det geopolitiske konfliktniveau stiger, og at globalt samarbejde er nødvendigt for at løse tværnationale kriser. Derudover er techgiganterne nye og stærke sikkerhedspolitiske spillere, og Danmark er i stigende grad afhængig af og påvirket af EU.

Inputs og kommentarer fra følgegruppen om centrale udviklinger

Følgegruppen spurgte ind til, hvordan 'gadens magt' og civilsamfundets råderum passer ind i magtdefinitionerne, hvortil forskningsledelsen svarede, at civilsamfundets råderum er mere en udviklingstendens, og at

gadens magt er omfattet af definitionsmagt: gadens magt kan få definitionsmagt eksempelvis ved at medier retter fokus på det.

Følgegruppen spurgte herudover ind til, hvorvidt digitalisering, repræsentativitet og demokratisk ulighed bliver gennemgået i bogen. Hertil svarede forskningsledelsen, at der vil udkomme en bog om digitalisering og udsathed/velfærd, en bog om afmagt, hvor demokratisk ulighed vil blive analyseret, og at repræsentativitet vil være inkluderet i bogen 'Er demokratiet udfordret?', da magtbogen har et mere empirisk fokus.

Følgegruppen påpegede også, at centraliseringsudviklingen kan ses mere positivt som en politisk demokratisering og som de folkevalgtes styrkelse mod embedsapparatet. Forskningsledelsen var enige, og har derfor også beskrevet centraliseringen fra mange sider i bogen. En anden kommentar fra følgegruppen var, at "det internationale" i stedet for kun at have sit eget kapitel også burde være et perspektiv tilstede i alle kapitler som et tværgående bånd.

Slutteligt spurgte følgegruppen ind til, hvad der menes med, at danskerne har "lige adgang" i ulighedskapitlet, hvortil forskningsledelsen forklarede, at der menes lige adgang formelt set: ulighedskapitlet beskriver også, at der er ulighed i, hvordan folk gør brug af adgangen.

Demokratiske udfordringer i dag

Præsentation af bogen "Er demokratiet udfordret?"

Magtudredningen 2.0's bog "Er demokratiet udfordret?" præsenteres af forskningsledelsen som det første (men ikke endegyldige) bud på, hvor demokratiet måske er udfordret. Der anvendes et bredere og mere ambitiøst demokratibegreb end normalt for at få et bedre redskab til at pege på udfordringer. Demokratibegrebet er baseret på tre kerneopgaver: 1) inklusion og mægtiggørelse, 2) dagsordenfastsættelse og viljedannelse og 3) kollektiv beslutningstagning. Der er udfordringer i forbindelse med alle tre kerneområder.

I forbindelse med inklusion og mægtiggørelse nævnes bl.a. eksistensen af en tillidskrise ift. politikere og afmagtsfølelse hos befolkningen, politiske partiers lave medlemstal, stor men ulig foreningsdeltagelse, en løsere medlemstilknytning til foreninger samt en afkobling af (nogle) foreninger fra inputsiden.

I forhold til dagsordenfastsættelse nævnes bl.a., at sociale platforme har fået stigende betydning, at truende og hadefulde tone afholder debatdeltagelse, en større nyhedsundgåelse hos befolkningen samt et udfordret samspil mellem medier og andre aktører.

I forhold til kollektiv beslutningstagning nævnes bl.a., at centralisering afkobler beslutning og ansvar, kommunikation og strategi fylder mere, der er sket en forskydning i magtbalancen i politiske partier samt at der er vækst i eksterne aktører, der søger indflydelse.

Inputs og kommentarer fra følgegruppen om demokratiets udfordringer

Følgegruppen havde en række spørgsmål til hvorvidt en række emner var inkluderet i denne bog, hvortil forskningsledelsen svarede, at disse emner vil blive behandlet mere i dybden i andre bøger. Dette drejer sig eksempelvis om folketingets varetagelse af lovgivningsarbejdet i et historisk perspektiv, hvorvidt manglende deltagelse hos nogle samfundsgrupper skyldes sociale mediers (enten bedre eller værre) deltagelsesmuligheder, hvorvidt afmagtsfølelse er noget negativt når det skyldes tab af illegitim magt og hvorvidt ministeriernes magt er styrket sammenlignet med Folketingets magt. Sidstnævnte vil også blive udfoldet i denne bog. Følgegruppen spurgte

også ind til, hvorvidt bogen berører de problemer, der kan opstå ved grænsen mellem den personlige frihed og demokratiets råderum, som corona-protesterne illustrerede. Forskningsledelsen svarede, at dette ville indgå i bogen, ift. om det bidrager til afmagt eller disruptiv deltagelse.

Følgegruppen spurgte ind til, hvorfor det ikke er muligt at finde ud af, hvor mange der oplever afmagt, hvortil forskningsledelsen uddybede, at det bl.a. skyldes systematisk frafald i surveys om afmagt og at frafaldet sandsynligvis er hos dem, der har afmagtsfølelse. Derfor er det svært at få et godt billede af afmagt og udviklingen i det, men der er planlagt flere surveys om det i fremtiden.

Følgegruppen spurgte, om bogen skelner mellem det nationale og det overnationale demokrati ift., om det skaber afmagt, at demokratiet er flyttet fra det nationale til det overnationale demokrati, eller om det i stedet skaber en følelse af, at man får større indflydelse på forhold, man normalt ikke ville have gjort? Forskningsledelsen svarede, at bogen primært fokuserer på det nationale demokrati, men at det internationale/overnationale perspektiv også er med.

Følgegruppen efterspurgte en uddybende forklaring ift. hvad der menes med professionalisering og svingdørsproblematik, hvortil forskningsledelsen svarede, at professionalisering omfatter to bevægelser: 1) mange flere har i dag politisk arbejde som deres job uden at være valgt til det 2) der er en mere professionel og strategisk tilgang til politik i dag. Svingdørsproblematikker dækker over, at folk i ministerier/styrelser/partiansatte skifter job til lobbyverdenen. Vores fokus er på de udfordringer, der kan være ifm. det.

Følgegruppen kommenterede, at det er relevant for bogen, at den demokratiske selvtillid er nedadgående specielt for unge i erhvervsskoler, samt at færre og færre børn deres rettigheder, og de har derfor sværere ved at anvende dem. Forskningsledelsen er opmærksomme på, at der er forskel på at se på befolkningen som helhed og at se på mere specifikke grupper i befolkningen.

Følgegruppen kommenterede på det paradoksale i, at borgere aldrig har haft større mulighed for at deltage i demokratiet og komme i kontakt med hinanden, samtidig med at følelsen af afmagt og utilfredshed med politikerne stiger – kan dette skyldes nogle forventninger, som ikke bliver indfriet? Forskningsledelsen svarede, at mange borgere sandsynligvis ønsker, at nogle kollektive kanaler taler deres sag, fremfor at de selv deltager personligt/individuel. Det er derfor problematisk, at disse kanaler er blevet svækket. Samtidig kan afmagten opstå af borgernes oplevelse af, at der går for meget strategi og kommunikation i disse kanaler.

Følgegruppen spurgte ind til, hvorvidt man kan snakke om en fælles dagsorden i lyset af, at dagsordenfastsættelse er mere og mere fokuseret på det, der kan give udbredelse på sociale medier, fremfor hvad der er det mest relevante at tale om i samfundet. I forlængelse af dette spurgte de også, hvorvidt bogen sammenligner antallet af dagsordener nu sammenlignet med tidligere. Forskningsledelsen svarede, at det er rigtigt, at der i dag i mindre grad er tale om en fælles dagsorden, og dette beskrives i bogen som en udfordring. Ift. antallet af dagsordener, forholder bogen sig til kompleksiteten af samfundet og hvor meget, men skal forholde sig til.

Følgegruppen spurgte, hvordan det vides, at politik i højere grad foregår bag lukkede døre end tidligere. Her svarede forskningsledelsen, at det er en udfordring at gå tilbage i tid ift. at undersøge forlig. Forskningsledelsen kigger på den tid, man har til at behandle lovforslag, hvordan det går med partiorganisationerne, hvor mange forlig der er/hvor mange beslutninger der træffes ud fra forlig. Det kan undersøges, hvordan det står til nu, men det er svært at lave undersøgelser af, hvordan det stod til tidligere.

Følgegruppen spurgte ind til, hvorvidt demokratisk selvtillid behandles i bogen, i forhold til at undersøgelser viser, at børn gerne vil have indflydelse, men at de ikke har mulighed for det under de nuværende rammer. Forskningsledelsen vil notere dette for at se, om det kan være med i arbejdet.

Slutteligt kommenterede følgegruppen, at alle er enige om, at brede aftaler er gode, men at partier udenfor disse aftaler kan føle afmagt – specielt i udvalgene, som bliver overflødiggjorte. Der er flere gange over tid lavet aftaler, der sikrer partierne flere penge, men Folketinget er ikke styrket. Forskningsledelsen svarede, at de kigger på, hvad ressourcerne anvendes på, og hvad de ansatte bruger deres tid på.

Diskussioner i mindre grupper

Følgegruppen blev her opdelt i mindre grupper for at diskutere de præsenterede udviklingstendenser og demokratiske udfordringer samt diskutere arbejdsprocessen fremad. Et medlem af forskningsledelsen sad med i hver gruppe for at alle pointer blev indsamlet.

Afslutning v/ formand for Folketinget og følgegruppen & forskningslederen.

Formanden og forskningslederen rundede følgegruppemødet af ved at takke følgegruppemedlemmerne for deres inputs, kommentarer og engagement i det vigtige arbejde.